

Prawo do integralności fizycznej i psychicznej w dobie biomedycyny i neurotechnologii – integracyjna analiza bioetyczna

Streszczenie popularnonaukowe

Panuje powszechne przekonanie, że każdy z nas jest panem własnego ciała i umysłu. Nikt nie ma prawa dotykać, uderzać, okaleczać innego człowieka, zmuszać go do kontaktów seksualnych czy poddawać interwencjom medycznym bez jego zgody. Nikt nie ma prawa ingerować w pracę mózgu i umysłu innej osoby – „kasować” jej wspomnień, poddawać ją działaniu substancji psychoaktywnych czy podświadomie manipulować jej myślami lub pragnieniami – jeśli nie wyraziła ona na to zgody. Każdy z nas ma bowiem prawo do poszanowania integralności fizycznej i psychicznej. Na straży tego prawa stoi nie tylko moralność powszechna i tradycja etyczna, ale także liczne międzynarodowe standardy ochrony praw człowieka, takie jak Europejska Konwencja Praw Człowieka czy Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

Choć prawo do integralności fizycznej i psychicznej uznawane jest dziś za jedno z podstawowych praw człowieka i jeden z najważniejszych instrumentów ochrony osoby ludzkiej przez zagrożeniami, jakie niesie ze sobą dynamiczny rozwój nauk biomedycznych i neurotechnologii, jego istota i treść od lat są przedmiotem kontrowersji. Filozofowie, bioetycy, neuroetycy i prawnicy spierają o to, co właściwie oznaczają „integralność fizyczna” i „integralność psychiczna”, dlaczego każda z nich jest moralnie wartościowa, jak należy ją chronić, jakiego rodzaju ingerencje w ludzkie ciało naruszają integralność fizyczną jednostki i jakie formy oddziaływania na ludzki umysł stanowią pogwałcenie prawa do integralności psychicznej. Dyskusje te mają nie tylko wymiar teoretyczny, ale także istotne znaczenie praktyczne. W zależności bowiem od tego, jaką koncepcję prawa do integralności fizycznej i prawa do integralności psychicznej się przyjmie, inna może być etyczna lub prawna ocena dopuszczalności określonych praktyk ingerujących w ludzkie ciało lub psyche.

Podstawowym celem tego projektu jest ustalenie (a) jaka jest treść, moralne uzasadnienie i zakres stosowania prawa do integralności fizycznej; (b) jaka jest treść, moralne uzasadnienie i zakres stosowania prawa do integralności psychicznej; oraz (c) zbadanie, czy możliwe jest wypracowanie jednolitej, spójnej oraz adekwatnej etycznie i praktycznie koncepcji prawa do integralności fizycznej i psychicznej. Projekt obejmuje analizy pojęciowe i normatywne, a także analizy świadectw żywego doświadczenia integralności osób dotkniętych różnymi chorobami fizycznymi lub zaburzeniami psychicznymi. Jego przedmiotem są prawa moralne, a nie prawa legalne.

Badacze mają nadzieję, że projekt wzbogaci globalną refleksję bioetyczną i neuroetyczną na temat natury i treści prawa do integralności fizycznej i psychicznej. Liczą także, iż wyniki projektu będą miały wpływ na sposób, w jaki sądy oraz różne gremia decydenckie interpretują i chronią (legalne) prawo do integralności fizycznej i psychicznej.